

FÜGGETLEN LAPOK

Megjelenik minden nap.

Előfizetési ár:
 egész évre 20 frt. félévre 10 frt. negyedévre 5 frt.
Belvitelű díj: 6-hasábos petit-sor 5 kr., bélyegdíj mindenbelvitelűt 30 kr.
 A „nyílt-tér“-ben 4-hasábos petit-sor 20 kr.

Az előfizetési pénznek
 s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó hivatalhoz (Első magyar egyetemesi könyvnyomda, 3 korona-utca, 18 sz. a.) intézendők.
 Bérmentetlen levelek el nem fogadhatók.

Uj előfizetés

FÜGGETLEN LAPOK további folyamára.

April-juniusi évnegyedre 5 ft. — kr.
 April-szeptemberi félévre 10 — —
 April-decz 3 évnegyedre 15 — —
 Egy óra 1 — 70

A kiadó-hivatal,
 3 korona utca 18. sz.

Pest, april 10.

Midőn gyarló törekvések közepet az idő maga oly események emlékeztetést vezet, mely drámai jellemében a történelem legesndalatosabb tüneménye: hadjuk pillanatra a világ futó zaját, az emberek kicsinyes küzdelmeit.

A polgárisodás hullámsapásai, melyek Golgotából esőrgedezve, a keresztény eszmék tengerén a haladás és szabadság hajóját vezetik, ma visszatalolnak kelet felé, hogy Palestina partjain lerakják a könnyet, melyet az emberiség hálaája zokog a megváltó sirja fölött.

Koszorut a hősnek, ki az igazak harcában küzdött; könnyet a profétának, ki magával új eszméket hozott, imát Istennek, ki éretünk meghalt!

Az egyház, mely istenileg hivatva van a megváltás művét folytatni és alkalmazni, e nagy napon visszatekintve tizenhöz és fél százados múltjára, fölmeri, hogy pályája a kálvária vértúján vezet üdvösségre, s hogy diadala az üldözésben áll, mely nem bírja megölni az igazságot.

Krisztus a prototípus minden igazság számára. Ő volt a szentség és képe, az élet példánya!

Az egyház százados fejlődése sem kerülhet ki Alapítójának sorsát.

Szenved, fölfeszítik: de meg nem hal. Élete isteni erő.

S az emberiség nagy próbákon át, a csalódás és szenvedés napjai után visszatér a hit kebelére.

A tudomány, a politika nem képes pótolni azon hiányt, melyet a vallás maga után hagyott a társadalomban. S minden rázkódás, minden hiú ábrándozás dacára a vallás előbb több be-következő diadala lesz, minden nyert vívmány és áldás szükséges kezessége a társadalomban.

Mert tagadni nem lehet, hogy valamint az első századokban a pogány világ elvei és erkölcsével, szemközt a keresztény elvek és tanok rendszerét egy a középkorban is az államhatalom zsarnoki tulterjeszkedésével szemben a jogeszmék és népszabadság követelményeit állította.

Feladatát ma ép úgy fogja megoldani az egyház, mint a múltban tette.

De e feladat ma nehezebb és következményeiben fontosabb, mint az előbbi századok missziója.

S a siker ezen kérdés sikeres megfejtésétől függ: hogyan fog az egyház megmérhetetlen föladatait tekintve korunk irányát és szellemét megfelelni?

E kérdésre, egy nagy szellemű történész Sch ar p f f következő választ ad:

Az egyház ragaszkodjék a hithez, de úgy, hogy az szilárd és örömteljes meggyőződésé alakuljon a kereszténység isteni eszméjének fénye mellett; maradjon tehát szövetségben a tudományal és távolítson el mindent, ami az igazság előtt egyáltalában meg nem állhat. Az egyház mint önálló hatalom ragaszkodjék jogához, de úgy, hogy a mellett ne feledkezzék meg arról, hogy az igazság szelleme az, mely a világot a büntől az igazságosságához és törvényhez utalja, a mint hogy az egyház a középkorban minden hatalmában álló eszközzel a hit bensősége, a művészet, a tudomány és a lelki gyakorlatok stb. által törekedett is ama jogászai szellem fölfeleledni, mely jogállapotáért folytatott küzdelmeiben kifejlődött.

A világ telve van eszmékkel; a bölcsész tanszékétől az iparos műhelyig mindenütt „eszméket“ hallunk kimondatni. E többnyire önkényes eszmék világába lépjen be az egyház és

állítsa föl önmagát mint a legigazabb, legérettebb, magának az istenségnek szelleméből származó eszmét, mely az igazság minden sugarát magából kilövelvén és ismét magában összegyűjtve, egyszersmind a valóban alkotó és fejlesztő elvet szolgáltatja a szilárd alakulás után sovárgó alanyiságnak. Az életre kiható sokoldalú és gyümölcsöző működésével, mely mindenütt jelen van, ahol valami megromlott, ahol gyógyító erőre van szükség, egyesítse ama szellemi szabadságot is, mely a szellemileg legszabadabbnak, az eszmék természetében fekszik, és ne állítson semmi korlátot, mely a kereszténység eszméjének történeti élete által nincs felállítva. Véleményünk szerint ez a katolicitás, mely az eddigi fejlődési fokokat magába fölveszi és tovább viszi, s melyet korunk keresztényei megértenek, mert ez kiengesztelőde a pozitív kereszténységnek a bölcsészettel, az élő Isten egyházának a sok később keletkezett vallásos társulatokkal, egy test és egy lélek.

Pest, april 8.

Napjainkban a politika sajátzerű modorban kezd üzenni, s a közéletben mozgalmak sajátzerű utra tértek, s oly jelenségek kíséretében nyilvánulnak, mihez tán — mert kihatásai könnyen nyakunkra nőhetnek — jó lesz komolyan is hozzá szólni.

Hazánkban egy politikai párt, mely elveinek hódító erejében oly kevéssé bizott, mint apostolainak értelmi erejében, vagy személyes sulyában, azon gondolatra jött, hogy felelevenítsen a nép emlékeiből egy kegyeltes hagyományt, mely annak szíve mélyében rejtve volt, s ez uton vásárra állítson czégerül egy nevet, mely alatt politikai igazságait üzhesse.

Kossuth elég tapintatlan volt most is, mint annyiszor az életben, kihasználtni magát, és Deák Ferenczel és a kormányval, és az országgyűlés többségével szembeállni s jelt adni arra, hogy a népképviselői parlament tekintélye és téteményei, sőt a szentesített törvények ellen, mely előtt minden földi hatalom meghajolni köteles az uralkodótól az utolsó kunyhó-lakóig, nevében s nyílt jóváhagyásával igazság történetje s a törvények megvetése a törvényhozás nyílt elítélése, a kormány és tiszteletben álló nevek súlyos megbélyegzése a nép előtt rendezett nagy csődületekben hirdettessék és terjesztessék.

És ez alapon megindították a rendszeresített agitáció a nép körében, ama párt néplapjaival árasztá el az országot, utazásokat rendezett, politikai clubbot alkotott, melyet az egész ország területén szétterjeszteni s rendszerezni kezdett.

Első hadjáratának céljául a Homok-archipelagus fő pontját Keoskemet tüzte ki, s az argonauták fejei odaszálltak ki a népet békés foglalkozásaiból a politikai mozgalmak kedélyzavaró izgalmaiba sodorni s minden ellen, mi rend, törvény s tisztelet tárgya, megvetést és gyűlöletet támasztani.

A következők csakhamar eléálltak, a felzaklatott szenvedély véres áldozatokot kívánt.

Minden komoly, hazáját aggódo félelemmel szerető honfi komor gondolatokba merült ezeknek láttára, s buval s indignatióval elteltlen nézte a könnyelmű üzérkedést, melynek megszava: Kossuth istenítése, eszköze a folyton terjedő politikai tüntetések lönek.

A napirodalom — mely ama párt-hoz nem tartozék — egyhangul szólalt fel ezen üzelem ellen, az ellenzéki pártok is siettek magoktól elutasítani még a türés minden színet is.

S mi mit láttunk mindezekben meg-szégényülve?

Hogy szomszédink, hogy a külföld előtt kegyetlenül compromittáltunk, hogy legjobb uton vagyunk a szenvedések éveiben nehezen gyűjtött kincsünket a „világ előtt“ elvesztésülnk által irgalmatlanul pusztítatni,

midőn oly példáját adjuk a politikai vizeszűségnek, mely egész jövőnket kockáztathatja, s annyi nyílt ellenségeinknek okvetlen diadalt szerez.

A nemzet, mely „fájdalmának nem aságában“ bámultra ragadta elleneit is, mely tapintatos magartásával végre hallgatag levitva konok ellenségeit, most miután nagy részben czélt ért, önálló kormányja, saját intézményei, sajtójának szabadsága helyreállt, mit teszen?

Husz évi elmaradás s a világ óriási fejlődése mellett mulasztások után erejt politikai tüntetésekre pazarolja és vajudik azon nagy kordkérdéssel, mely felvirágzását előidézendő: Kossuth megváltó-e vagy sem?

Ismerve azonban fajunk gyűlékony véralkatát és mellette a hamar elé álló orientális indolentiáját is, azt hittük: mint nálunk minden, ez is hamar lejárja magát, kivált ha az akadályok ingere nem nyújt életének ohajtott táplálékot.

Reményeink nem is egészen valónak alaptalanok. A keskenytesti bucsujárás nem igen hódított, következményei józanítottak, a város hatósága erélyvel lépett végre fels az izgalmak főmesterét kurtán fogta.

A pesti főtanács a hatóság közgyűlésében egyetlen pártlórát talált s a független polgárok testülete komolyan nyilvánítá érzületét a tömegek ámitásai ellen.

Mindez reményeket ébresztett, hogy józanodva lecsendesülünk, és tevékenységünket, erőnket valahára anyomóra haza annyi sebeinek gyógyítására fordítjuk.

Nem így volt megírva a sors könyvében!

Más oldalról kerekedik fel a hazafiak egyike, s ugyanazon csak fordított jelszó alatt, ugyanazon szerencsétlen eszközzel — politikai tüntetésekkel — zavarja fel mint új szélvész a nemzeti kedély csendesedésnek induló nagy tengerét.

Mi, kik még pályafutásunk első napjaiban szót emeltünk a szélső balüzelem ellen, hallgathatunk-e jóváhagyólag, midőn más oldalról ellenkező irányban ugyanazt tenni látjuk?

Deáknek s az ügynek teszünk-e szolgálatot, ha forumra visszük a tömegek elé a kérdést: ki volt az áruló?

Mi azt tartottuk megbocsáthatlan hazafi bűnnek és szívtelen lelkiismeretlenségnek, midőn hazafiság tekintetében Deák érdeme párluzamba vonatott Kossuth éval ennek javára.

Józanabb eljárás-e az, ha ez megfordítva tétetik?

És végkép mi legyen szegény ép-agyu s erősszívű népközből, ha oly emberek is, kiknek nevét a múltból tiszteli, s kiket a haza küzdelmeinek első sorában látott és hallott, föllépnek előtte személykérdésekkel.

Ha ma egytől, holnap mástól, holnapután ismét mástól hallja egymást a rulóknak bélyegeztetni azokat, kiket változott időkben vezéreinek tartott, megmentőinek hitt.

Nem lehet, hogy a nép hite ez uton ne depriváltassék. És mi, kik bizony eléggé adtuk tanuságát annak, hogy nem tartozunk a bálványimádók közé, nem jöhetünk azon gyanuba, hogy a bálvány megdőlése aggaszt, de aggaszt igen is a nép erkölcsi zavarodása és az izgalmak s tüntetések folytatása, bárholnan jöjjön is az.

TÖRVÉNYHOZÁSI ROVAT.

Országgyűlési tudósítás.

A képviselőház april 7-én tartott ülésében első következő sorozatban a beérkezett irományokat terjesztette elő.

Felső Fehérmegyében levő beikerületi választó kerület részéről képviselőnek megválasztott Domonkos László választásáról szóló jegyzőkönyv.

Bereg megye a felelős parlamenti kormány és köztörvény hatóságok közti viszonyt még ezen ülészak alatt megoldatni kéri.

Ugyanazon megye közönsége a honvédelmi kérdést Pest és Arad városok felterjesztése értelmében elintéztetni kéri.

Tornamegye közönsége szintén Pest és Arad városoknak a honvédelmi kérdés elintéztése iránti felterjesztését pártoltatni kéri.

Tornamegye közönsége a nemzetiségi kérdést mielőbb törvényhozással elintéztetni kéri.

Ugyanazon megye közönsége, a budai népszínház évi 18,000 frt segélyeztetését Budaváros felterjesztése alapján kimondatni kéri.

Arad sz. k. város közönsége a kassai magyar színház állandósítását és évi segélyben részesítését eszközöltetni kéri.

Debreczen város közönsége számos képviselőnek az országos üléstől kimaradását meggátoltatni kéri.

A házszabályok átlogozására kiküldött bizottmányok kiadandó.

Ugyanazon város közönsége a királyi táblának kerületenkénti beosztása esetére N. Várad helyett Debreczen városát székhelyül kitzitetni kéri.

Jeney István kolozsvári lakos a magyar kormány részére 1848-ban kölesözött 4000 frt tőkét visszafizettetni kéri.

Lapu Sándor, Sente Dániel, Oláh János, Rólkó Sámuel és Rácz Lajos Békésmegyebeli Öcsöd községségi szűkesesterek, a tőlük 1852-évből elkobzott 487 db katonaborjútársnyak ára fejében 3664 ft 67 1/2 kr követelésüket kárpótolatni kéri.

Kőnevez Sándor, alsó torjai lakos a szászakainak által 1848. oct. 20-án atyjától elrabolt ingóságainak 2394 fra becsült értékét Szász-Zalunka községe lakói által megtérítettetni kéri.

Megyeri Kálmán és Natália édes atyjok, néhai Megyeri Károly magyar színész érdemeinél fogva évi segélyezésért elszegényedett állapotban esedeznek.

Nagy Miklós községi ügyvéd a mult 1867 évi nov. első napjaiban több hivatali visszaélések megfenyítését tárgyzó folyamodásait elintéztetni kéri.

Bors János, nagy-kun-madarasi lakos az 1848. események miatt ref. lelkesi hivatalától megfosztatott s elszegényedett állapotában a több év alatt 109 ft 67 kr-ra felszaporodott adóhátralékának s 1863 évi inség alkalmával 465 forint 99 krajczárt tevő kormány kölesönbeli tartozásának elengedését és bizonyos évi segélyben leendő részesítését eszközöltetni kéri.

Jelentése

A központi bizottság előadójának a törvények kihirdetéséről szóló törvényjavaslatról.

Az 1848-ik évi IV. t. cz. 2. sz. folytán az országgyűlés folyama alatt és egyenként is szentesíthetők levén a törvények, kétségtelen hogy kihirdetésük eddigi módja többé nem kielégítő, s hogy épen azért e téren is szükség van a törvényhozás gondoskodására.

Ugyanazért a központi bizottságnak általában véve semmi észrevétele sincs a betervezett törvényjavaslata.

Egyes pontjai illetőleg azonban a következő módosításokat hozák javaslatba:

a) a bevezetés rövidében vélné szerkesztendők: Következőleg: az 1848 évi IV. cz. 2. §. folytán a törvények kihirdetésére nézve rendelkezik:

b) az első §. következő szerkesztéssel vélné felszerelendők: „minden törvény, a mint ő Felsőge szentesítésével ellátva az országgyűlés mindkét házában kihirdettetett, az e végre alapított országos törvénytárban a kormány által azonnal köztudomásra hozatik.

c) a második §. III. és IV. dik soraiban, e szavak helyett: „alsó és felső,“ ez irassék: mindkét.

d) A 3-ik §. hivatalos lapban e szavak hagyassanak ki.

e) A 4-ik §. 2. sorában e szó „ama“ cse rültséssék ki ezzel, „a“ 6-ik sorában e szavak helyett: ország hivatalos lapok helyett ezek irassanak: „országos törvénytárban“, utolsó sorában pedig 10 helyett 15 irassék.

f) Az 5-ik §. 6. sorában e szó helyett: koronként, ez irassék: „időről időre.“

g) A 6-ik §., valamint a 8-ik hagyassék ki.

h) A hetedik jöjjön a hatodik helyére, azon változással, hogy első sorában: minden évről helyett „minden naptári évről“ irassék.

i) A 9-ik §. jöjjön a 7-ik helyére, a következő szerkesztéssel: az országos törvénytár, megjelenése után azonnal minden törvényhatóság számára hivatalból megküldetik.

k) Pétecsék fel nyolczadikuk a következő új §.

8-ik §. A miniszterium gondoskodni fog, hogy minden törvény kihirdetése után azonnal, a m. korona országában divatozó nyelveken, hiteles fordításokon is köztudomásra hozassék, s az illető törvényhatóságoknak is megküldessék Pesten, april 6-án 1868. Kerkapolyi Károly m. k., mint a központi bizottság előadója.

Jelentése

a központi bizottság előadójának a kereskedelmi kérdést tárgyzó törvényjavaslatról.

A tetleg fennálló kereskedelmi és iparkamarák törvényáltali rendeztetése kétfel szűkség által levén parancsolva, az előterjesztett törvényjavaslata egészen véve, a központi bizottságnak nincs észrevétele.

Egyes §-ait illetőleg a következő módosításokat hozza javaslatba:

a) Az első §. 2. sorából e szavak: kcpviselésére, a harmadikából pedig ez: törvényes, hagyassanak ki.

b) A 2. §. I. pontja következőleg szerkesztessék: A kereskedelmi és iparkamarák a földművelés, ipar és kereskedelmi miniszter alatt állanak, egyenesen veszik és teljesítik annak rendelkezéit, s közvetlenül hozzá intézik előterjesztéseiket.

c) A 3. §. c) pontjában e szó: szaknevelést: ezzel cseréltessek fel: szakképzést, a reá következő: elősegíteni pedig hagyassék ki. Ugyanazon §. e) pontja alatt a végelotti sorban miniszternek helyett miniszterhez irassék, a végső sorban pedig: adni helyett teenni.

Ugyanazok azon §. e) pontja alatt e szók után megvizsgálni, vétessenek fel ezek, ha alkalmassáknak találja, ellenben e szó „az“ hagyassék ki.

f) A 7. §. pont szerkesztessék a következőleg: A miniszter által véleményezés végett időnkint összehívott egyetemes kamarai gyűlésekbe, vagy bizottságokba tagokat küldeni.

d) A 4. §. cseréltessek ki a következővel: Az ipar és kereskedelmi kamarák száma székhelyei, kerületi és alkerületi az ipar és kereskedelmi érdekek koronkénti fejlődése szerint a miniszterium által határozottassanak meg időről időre.

e) Az 5. §. 2-ik szakasza következőkép szerkesztessék: kamarai külltagok. A külltagok száma a beltagokéval egyenlő lesz.

f) A 6-ik §. 2-ik bekezdése első sorában: azokkal irassék azok által helyett.

g) A 8-ik §. első sorában e szó után: mind azon, vétessenek fel ezek: bennszülött vagy megtelepült. Második bekezdésének 2-ik sorában vagy gyal vétessek fel e szó ki, s végre maradjon el mindaz, mi e szó után áll: működik.

Ellenben d) alá pontal vétessek fel a következő szerkezet:

Választási jog illeti a kamara területén levő kereskedelmi vagy iparos társulatokat is, melyek a jogot igazgatják vagy más megbizottjaik által gyakorolhatják.

h) A 9-ik §. első sorában beltagul helyett beltagdí irassék, e szó helyett: minden, álljanak ezek: mindazon bennszülött vagy megtelepült. Ugyanazon §. c) pontja alatt a 4-ik sorban e szó után: fővezető vétessenek fel ezek: legalább ugyan annyi idő óta.

i) A 10-ik §. második sorában: és pedig helyett még pedig, utolsó sorában pedig osztályát helyett osztályi tagjai irassék.

k) A 11-ik §. 2-ik sorában e szó elé: pedig irassék ez: még.

l) A 13-dik §. végső sorában a lelnők helyett a lelnők irassék.

m) A 15-dik §-ból hagyassanak ki e szavak: a kamara törvényes képviselője, e, ellenben a 4-ik sorban olvasható e szó után: tárgyakat, vétessek fel ez megállapítja, s a két utolsó sor cseréltessek ki ezen szerkezet: a kamara hatáskörön belől a miniszter rendelkezéinek vegrehajtásával.

n) A 16. §-ba e helyett: az elnök által hozzá utasított, ez irassék: hozzá tartozó.

o) A 18. §. 3 dik sorából e szó: viszonylagos, hagyassék ki, vétekeztessék pedig így szerkesztessék: A küllön vélemény egyes tag kívánatára is jegyzőkönyvbe iktatandó.

p) A 20. §. második sora végre vétessek fel e szó: ipar, 4-dik sora elején pedig irassék: választja, nevez ki helyett.

q) A 21. §. 2-ik sorában tárgyalásairól helyett tárgyalásairól irassék.

r) A 24-ik §. 2-ik sorában osztálygyűlésekre helyett osztályülésekre irassék, a 4-dik és 5-dik sorból e szavak: ha szükségesnek ítéli, kimaradván, e szó után e kamara, vétessenek fel a következők: ha hivatalának nem felel meg, vagy ha törvényes hatáskörét túllépi.

s) A 27-ik §. 2-dik sorából hagyassanak ki e szavak a miniszter által.

t) A 28-ik §. első sorában beveteleikről irassék e helyett bevetelek, 2-dik sorában pedig e szó helyett azt, ezek jöjjenek: a megvizsgált számadást.

Kelt Pesten, april 6. 1868. Kerkapolyi Károly, mint a központi bizottság előadója.

Auersperg miniszterelnök levele Rauscher bíbornokhoz.

A tegeapi „Wiener Abendpost“ Auersperg bg miniszterelnöknek Rauscher bíbornokhoz intézett következő levelét közli:

Eminentiad!

Az eminentiadl kegyes közvetítése által hozzám intézett, márcz. 30-áról kelt átiratra, mely 14 osztrák egyházfedelem aláírását viseli, a császári kormány nevében a következőkkel van szerencsém válaszolni:

Az említett irat joggal hangsúlyozza, hogy a törvény esak a törvényhozó hatalom által nyerhet általános kötelező magyarázatot. Ezért a nézet-kifejtés, melyből a végrehajtással megbizottak kiindulnak, csakis határozott kérdésekkel szemben lehet üdvözöb. Az említett irat tárgya azon kívül nem egyebb; mint a reichsrathban történt tárgyalások a katolikusok házasságát illető törvényjavaslat felett, melyeknél e fontos tárgy körül nézet-kifejtés bő alkalom nyílt. Ez alkalmat nem is mulaszták el és ő Felsőge kormányja nem is vonta ki magát ez ügy nyilvános meghányása alól:

De e pillanatra a nyilvános vitatkozás

ideje e tárgy körül, legalább a kormány részéről, véget ért, mert a törvényhozási tárgyalás stádiuma, melybe a javaslat jelenleg lépett, a kormánynak tiszteletteljes tartózkodást parancsol.

Azért a minisztertanács csakis azon tisztelettel fogva, melylyel azon irat aláírónak kitűnő tulajdonai és magasatos hivatala iránt viseltetik, érzi magát arra indított, hogy azon kérdések taglalásába becsatlakozzék, melyeket az inkább megérint, mint nyilvánít.

E tartományokban fennálló törvények egyike sem utasítja vagy hatalmazza fel a hatóságokat arra, hogy vallási vagy lelkiismereti kérdéseket, vagy az egyház belügyeinek rendezését és kezelését a magok hatáskörébe vonják.

Hogy ez jövőben sem történend, arra az államalaptörvények 14. és 15. az állampolgárok egyetemes jogait tárgyzó cikkjei kezeskednek. Ha tehát a kormány a katolikusok hásságára vonatkozó, a reichsrathban tárgyalat törvényjavaslat mellett idézte is a bírói hatalomról szóló törvény első cikkét, ezt csak azon meggyőződéssel tette, hogy a császár nevében történendő törvénykezés részére semmit sem vesz igénybe, mint a mi az államhatalom korlátain belül van.

Nem volna tehát jogos a kormányának szemrehányást tenni, mintha nem törődne a katolikus egyházzal és ennek alkotmányával. Sőt a kormány megragadja az alkalmat annak nyilvánítására, egyház szabadságát tiszteletben tartandja és jóakaró törekvéseit tehetése szerint támogatni fogja.

De a mily tiszteletben tartja a kormány az államhatalom korlátait, nem is nyújthat segídek, hogy azokat más oldalról átéljék.

A kormány azért nem is foglalkozhat az irat azon részével, mely az ált. polgárjogokról szóló törvény által a hivatalnokokra rótt kötelességeket, ez utóbbiak kötelesség érzését sértő taglalgatás tárgyává teszi.

Kérve eminentiát, hogy e közleményt a többször említett irat igen tisztelt aláírónak tudomására juttassa, nem mulasztatom el azon élnék kívánságot nyilvánítani, vajha sikerülne az állam — és egyház-hatalom egyesült törekvéseinek, közgeiben megerősíteni azon kötelesség érzetét, mely a lelkiismeret és eszelekvés közti ellentmondást megszünteti és az állam érdekeit valódi közérköcsi módon előmozdítja.

Fogadja eminentiád mély tisztelettem kifejezését stb.

Bécs, 1868. évi április hó 5-én.

Auersperg s. k.

Levelezések.

Főt Szerkesztő nr!

Nem érdemes ugyan minden eszelekvés ellen felszólalni, de nehogy az engesztelhetlen ellenség „megtörésnek” illetőleg elvei elfogadásának keresetlje a hallgatást is: nem hagyhatjuk szó nélkül az „Id. Tanuját” — ban április 7-én Szatmármegyéből közölt tudósítást, melynek írja papártási feletti kitűnőleg feljogosítva érzi magát a „létezésre.”

Annnyira van szerencsénk ismerni a szatmármegyei papságot, hogy habozás nélkül kimondhassuk, miszerint azon „létező” kath. papot alig bizta meg érzelmi- és érettségének tolmácsolására. És azért — ha már tollat fogott — sokkal helyesebben tesz vala, ha egyszerűen csak a püspöki körlevelet közli. De így azon fenyegetőzése által hogy „... a „Független Lapok” olvasóinak s pártolónak száma, meggyében legalább, nem csak „megtöbbszöröződni” nem — hanem „megkevesbedni fog”, azt akarja a megyebeli papságra kenni, hogy ez eddig nem bírta megítélni a „Független Lapok” irányát, s az olvasottakból az állítólagos rosztat kiívetni, mit pedig a még püspöki körlevél sem mond.

Mi dacára a „Független Lapok” ellen szórt állítólagos veszedelmes iránynak, kimondjuk, hogy azok szükségesek. Mert — hogy egyebet mellőzzünk — nézetünk szerint nem elég csak egy lapot — példánul uram bocsá! az „Id. Tanuját” — olvasni, hanem olvasunk bizon bármiféle lapot is, ha alkalmunk van anélkül, hogy a benne foglalt rosztat magunkévá tennők, hogy miért? ezt a „létező” kath. papnak ugyan megmondhatnók, de a szatmári papságnak pirulás nélkül nem.

Még nem volt alkalmunk olvashatni a „Független Lapok”-at, midőn „egyes egyház-főnökről tiszteletlen hangon nyilatkozott”, azért ehhez nem is szólunk. Valamint azt sem feszegetjük, vajjon volt-e rá ok vagy nem? De midőn innépelesen kijelentjük, hogy egyházfőnök iránt mindenkor a legnagyobb tisztelet- és szeretettel viseltetünk, és határozottan visszautasítanunk minden oly törekvést, mely őket legszentebb jogaikból kiforgatni akarná, egyúttal nem tartózkodunk azon meggyőződésünknek is kifejezését adni; hogy őket egyáltalán hibázhatlanoknak nem tartjuk. És azért, ha clegendő ok van, meggyőződésünket ellenőrkben is kimondjuk. Legyen ez elég a szatmári tudósításra nézve, melynek írja — úgy látszik — eddig maga is kétségbeverta „létezését.”

Egy fehérmegyei kath. pap.

LAPSZEMLE.

Még mindig a szatmári encyklika fölött szemléskedünk.

Ez okirat reánk nézve egészen kivételes. Mi nyugodtan szólhatunk hozzá.

Tegnap befejeztük a tárgyalások részét. Vagy is azt, mely lapunk elveivel foglalkozik. Correcturát adtunk olvasóink elé, hogy lássanak és tényekből ítéljenek. Ugy kelle találnunk, hogy a püspöki körlevél túlzottan és abstractiókból következtetett, s azon tévelybe esett, melyet a közélet így jelez: per excessum.

Az feltűnő és szokatlan, hogy a kath. sajtó, egy kath. püspöki circularéval szemközt az öngazolás jogát veszi használatba: fontoljuk meg, hogy ez a külföldön nem új, hogy szokatlan események állanak mögöttünk, hogy mindenben nagy dolgok fejleményei az elméket és kedélyeket, nagyban meghatják.

Az encyklika zárrészt intelem képezi, mely kenetes mondatokban inti ovja a pápságot a rosztól.

Mert mind az, amire ezen intelem vonatkozik, erkölcsi roszt, melytől minden jóvaló katolikus elfordul. „Nolite omni spiritui credere — mondja a püspöki körlevél — sed probate, spiritus si ex Deo sint. Omnis, qui solvere tentat vinculum inter vos et patres vestros inimicus homo est... In sapientia ambulat ad eos, qui foris sunt.”

Magában véve tehát ezen adhortatio ellen kifogása senkinek sem lehet, mi azonban csak újabb példányát látjuk a pastoralis stilitikának.

Van azonban a dolognak másik vége is. És ezen vég épen ezen intelem nexusában felénk, vagy is a „Független Lapok” felé van irányozva.

Nem Férdeztük: mennyi okot adott lapunk arra, hogy egy püspöki körlevél, oly szigorúan igyekezzék irányunkban intimidálni a lelkiismereteket. Attól is eltekintünk, helyén van e ily erkölcsi nyomás ott, ahol sem formalis, sem materialis tévely nincs, ahol az egyház elleni rosztakatnak csak egyetlen nesztét sem lehet kimutatni, ahol az erős hatás épen az egyház fenyegetett tövére czémoz, habár az egyéni és emberi tekintetek talán kevésbé uralkodók is nagy czéljaink fölött.

Mindez mellékes dolog.

De oly vádat mond a püspöki encyklika ellentünk, melyre lelkiismeretünk az áldozatra vitt bárány némaságával nem feljelhet.

„Omnis, qui solvere tentat vinculum inter vos et patres vestros, inimicus homo est.”

A püspöki encyklika földadata lett volna tételről tételre bemutatni, hol és mikor hozott lapunk oly irányú cikkeket, melyekben az alsó és felső papság között létező k a p o c s felbontása czéloztatott volna.

Vajjon nem állottunk-e tanszerűleg a püspöki joghatóság isteni alapjára? Nem volt-e a kiindulási és végpon autonómikus szervezeti cikkeinkben az egyházi jurisdictió sérthetlenségének megóvása, sőt a közvélemény előtti megerősítése?

Hol mondtunk ki egyetlen szót, hol irtunk csak egyetlen tételt is, mely az egyház isteni rendszerének ezen sarkigazságát sértette volna?

Ha azonban a szatmári encyklika talán az Id. Tanuja által oly embertelenül provocált polemia hevesebb részeitelt vette iránnyadul — lélektani hibát követelt el, abnormis fermentatiót normális állapotnak tekintvén?

Azon reclame, melyet két főpásztor irányában lapunk becsültte és jogerőztelt parancsolat, ha gancsolás alá eshetik, épen úgy gancsolandó az eljárás, mely a hatalom részéről, a méltóságok és főpapi tekintélynek általmas formában tetettet lapunk irányában. Mi felszólalánk az érzékenyen érintett modor miatt.

És midőn ezt tettük, óva figyelmeztettük a püspöki hatalmat oly eljárási hibák következményei iránt, melybe a hatalom gyakran eshetik, de a mely lapsus a főpásztor tekintélynek szerföltött árt, és képes lazává tenni a kapesot, mely az alsópapság alárendelt és nehéz helyzetében inkább kell, hogy a szeretet, és megnyugvás kapcsa, sem mint a parancsszerű szigor nyomása legyen! Vajjon nem volt ez kötelességünk? Ki fog szólhatni, ha a saját hallgat! És ki lesz felelős a hibákért, melyek becsültetes ellenőrködes hiányában épen a mai feszült állapotokat szülték!

A hatalom természete, hogy mert mindent tehet, akar is mindent tenni és könnyen lép ki a korlátok közül, hova azt a jog és igazság szelleme vezet, hogy termékenyítő áldása legyen a szabadságnak. A hatalom e fatumát az egyházi hatalom sem kerülte ki. Nem az elvek hibája volt ez, sem az egyházé hanem a személyeké.

S aki becsültetes lélekkel nézi a hézagokat, melyeket az idők mostohasága az alsó és felső papság közé vetett, s látja, hogy ezen hézagok csakugyan létezők, hogy azok nem maiak, s alapjuk mélyen fekszik az egyházi társadalom okaiban: az nem fogja tagadhadni, hogy mindazon nyilatkozatok, melyeket mi az alsópapságról lapunkban közléte-

tünk, sem szakítási inger, sem lázítási szenvedélyből nem fakadtak.

Pillanatra leemeltük a fátolyt a sebről, hogy a sötét és veszélyes nyílást lássák azok, kiknek látniok kell!

Hizelőg szavak, szépítő tanácsok más időkben is követték a főpapságok valamint minden hatalmat: de az őszinte igazság leplezeten kimondása ma valódi jótémény azokra nézve, kik ahoz különben csak ritkán juthatnak.

Tehát mi nem vagyunk ellenséges ember sem a papság, sem az egyház irányában még akkor sem, ha a szatmári encyklika jónak látja oly nevezéssel belegezni meg személyünket.

És minden skepsis nélkül föltehetjük, föl kell tenntünk, hogy az alsó papságban az egyházi hivatás és tudat sokkal erősebb gyökeret vert, sem hogy bármily kísérletre, mely az egyházi hatalom romlását czélozná — ösztönserülleg föl ne riadt volna.

Mert minden törekvés, mely az egyház-hatalom gyöngítésére czémoz, az közvetve az alsópapságot is sújtja, s a ki a clerus józan érületét, világos értelmét ismeri, be fogja vallani, hogy ez mindenre inkább ragadható, mint egyháza elleni meggyőződés.

Ezek szavaink a szatmári encyklika fölött.

A gyászheti szenvedés emlékei belehegesz-tenek minden sebet, melyet emberi kezek a meggyőződésen ejtenek.

Az igazságot igazsággal szolgáljuk, a gondolatot hazug szavakkal ki nem cseréljük, legyen bár sorsunk, — a nagy pénteki szenvedés!

A honvédelmi kérdéshez.

Legújabbán ismét Türr István házánkfa tárgyalja a hadserevezés kérdését a „Debatte” hasábjain egy érdekes cikkben, melyet a „P. N.”-ből ezennel egész terjedelmében közlünk, annyival inkább, mert nem elvont elméletekkel vesződik, hanem gyakorlati oldalán fogja meg a kérdést, mi kétségkívül a legjobb szempont, melyből azt tárgyalni kell. A cikk így szól:

Páris, martius végén, 1868.

Egy előbbi cikkemben a honvédelmi rendszerrel már megemlített, hogy Radetzky tábornagy 1828-ban ir emlékiratában egyetlen eszközü az államok megvédésére betörő viharok ellenében, egy alkotmányos kormány, s a honvédség felállítását jelölte volt ki. Ma azonban egy második katonai tekintélyt, Paixhans tábornokot akarom idézni, ki 1830-ban azon kérdésre: hogy miben áll mai napság a hadi erő? — következőleg válaszolt: Korunkban az erő már nem a laktaniákban, hanem egybeitt van, s hogy meg-lassuk, hol találhat, arra nem szükséges valami nagy éleslátás, hanem elég, ha kinyitjuk szemünket.

1792-ben az egyik oldalon önkényte-seinket látjuk úgy, a mint az iskolából vagy az eke szarva mellől eljötték, tapasztalás, pénz és tisztek nélkül. A másik oldalon Poroszország, Ausztria és Oroszország, s a többi állam seregeit, Anglia hadihajóit, kineseit, ügyességét és saját seregünknek majdnem egész tisztikarát találjuk. Melyik oldalon mutatkozik a nagyobb erő?

1810-ben Spanyolország katonái távol Amerikában vagy Dániában vannak, és Spanyolország parasztokból és barátokból álló csapatokkal helyettesít, melyeket csak maroknyi idegen katonaság támogat. A másik oldalon ellenben Napoleon hadait, Napoleon tábornokait, sőt magát Napoleont is találjuk. S ki volt mégis a tulsuly?

1813-ban felkelnek Németország tanulói, tanárai és polgárai; kiviszik azt, mit a fejedelmek valamennyi seregeikkel, sőt Oroszország zord égalja sem bírtak kivinni, s megtalálják magukban az erőt a vállalat végbevitelére.

„S hát még ez új orleansi polgárorség — e militia, mely kisebbségben lévén, mégis legyőzi Wellington hadastyánait! Vagy ezen görögök — e fegyvertelen hegyi lakók és hajónélküli tengereszek, kik mégis hadseregeket és flottákat önkre tettek? Vajjon melyik fél az erősebb?”

„S így ezentul a lakossággal mindent, de nélküle semmit sem lehet majd kivinni, s csak azon kormányok lesznek erősek, melyek elég bölcsék a közvéleményt megérteni, és támaszkodni benne keresendik. (Paixhans tábornok: Force et faiblesse militaire de la France. Cap. IV.)”

Ez okokat még sok egyébbel támogat-latnók, melyek 1830 óta a nevezett tényeket megerősítik, de hisz ezeket az elfogulatlan ugy is ismeri, miután mindenki magán a tapasztalhatta, hová vezet oly politika, melynek alapeszméje az volt; a nemzeteket bizalmatlanságból hazájuk védelmétől — ki-zárni.

Ebből világos, hogy a valódi erő oly szervezetben keresendő, mely a népek szükségleteivel összhangzásban áll, s a hadsereg kérdése mindenkéfétt megérdemli, hogy társadalmi szempontból tárgyalassék. Meny-nyi kárt okoz annak mostani szervezete Ausztriában a családéletnek, a vallásos szokásoknak, a földmívelésnek, s egyáltalán az iparnak! A korszallom sürgősen követeli, hogy a hadsereg és a lakosság érdekei méltányosan kiegyenlítsenek, hogy oly szervezet létesüljön, mely szaktíván a katonaság polgárság közt állítottak között antagonizmus redves theorijával — e két elemet társadalmilag összekösse, hogy viszonyosan erősebbé tegye. Azoknak, a kik tartanak tőle, hogy a fegyveres nép szervezése által a szabadság veszélyeztetnék, ezt vallásolnám: Lássák, mi történt Berlinben, a nép míg mámorban volt a nagyszerű diadal benyomásától, midőn a kormány fényes nevé hőseit, Bismarkot, Moltkét, Roont, Herwarthot, Vo-gelt és Steinmetzet képviselőjöltekül oda-

állítá, és mit tett a nép? Schultze Delitschre és öt más szabadelvil képviselőre szavazott, kik nem voltak katonák.

A sadovai ütközet óta, mint rendszeren, post festum végtelen sok javaslat készült; még az osztrák hadügyér is megkísérette egy, a körülmények pressiója által parancsolt rendeltetel az általános hadkötelezettséget a 45-ik évig terjedőleg behozni. A svájci, orosz stb. védrendszereket ajánlák, de feledek hogy kismondása ma valódi jótémény azokra nézve, kik ahoz különben csak ritkán juthatnak.

Tehát mi nem vagyunk ellenséges ember sem a papság, sem az egyház irányában még akkor sem, ha a szatmári encyklika jónak látja oly nevezéssel belegezni meg személyünket.

És minden skepsis nélkül föltehetjük, föl kell tenntünk, hogy az alsó papságban az egyházi hivatás és tudat sokkal erősebb gyökeret vert, sem hogy bármily kísérletre, mely az egyházi hatalom romlását czélozná — ösztönserülleg föl ne riadt volna.

Mert minden törekvés, mely az egyház-hatalom gyöngítésére czémoz, az közvetve az alsópapságot is sújtja, s a ki a clerus józan érületét, világos értelmét ismeri, be fogja vallani, hogy ez mindenre inkább ragadható, mint egyháza elleni meggyőződés.

Ezek szavaink a szatmári encyklika fölött.

A gyászheti szenvedés emlékei belehegesz-tenek minden sebet, melyet emberi kezek a meggyőződésen ejtenek.

Az igazságot igazsággal szolgáljuk, a gondolatot hazug szavakkal ki nem cseréljük, legyen bár sorsunk, — a nagy pénteki szenvedés!

A honvédelem fokonkint volna szervezendő; egyelőre két sorozatot kellene szervezni, egyiket azokból, kiket a sors a rendes hadseregtől kizárt, a másikat kiszolgált katonák két sorozatából. A tiszti keretet e se-reghez az önként belépő szolgálatképes honvéd — és más nyugalmozott tisztek szolgálat-nak. A honvédelemnél 12 évig, azaz a 32-ik évig tartson a szolgálati idő, méltányos lévén, hogy azok, kik 3 évig szolgáltak fegy-ver alatt a rendes hadseregnél, kárpótlásul két évvel előbb mentessenek fel a katonai szolgálat alól.

Hogy az elmulasztott idő minél gyorsabban helyrehozzassék, czélszerű volna, miszerint tüzér és mérnök tisztek a liceumban, reálta-nodákban és szakiskolákban az egész tanuló ifjúsággal megismertessék e két fegyvernem alapvonalait. Hogy könnyen és gyorsan te-gyünk szert jó katonáira, a tanuló ifjúságot általában katonai gyakorlatokban kellene oktatni, s a gyakorlatokat vasárnaponként a községekben is folytassák a 16 éves és ennél idősb ifjakkal mindaddig, míg azok a rendes hadsereghez vagy a honvédelemhez behat-nak. Ezen intézmény egyszersmind nem csekély mértékben mozdítaná elő a népevelést.

Azután kapjon mindenki gyorspuskát, de hogy jól is löjjenek, szükséges volna, mi-szerint minden község nagyságához és lako-saikak számához képest már most is kapjon néhány fegyvert, hogy azokkal mindenfelé és folyton tartassanak lögyakorlatokat.

A honvédtöredmény szervezése megyek, kerületek és községek szerint történék, a részletek a helyi és egyéb körülmények által határozatvann meg. Itt csak a fővonásokra szoritkozom, melyek, nézetem szerint, mind Ausztriára, mind pedig Magyarországra alkalmazhatók. Az uralkodó levén a legfőbb parancsoló, a hadsereg egysége ezzel már meg volna mentve. A két hadügyminiszteriumnak, valamint Angliának, csak igazgató-tási hatóságok kellene lennie, míg a legfőbb tábornok törzs feje, az uralkodó oldala mellett működővén, minden technikai és taktikai vagy stratégiai intézkedést a rendes sereggel követteti.

A mi a két honvédséget illeti, ennek addig, míg nem állítatik az uralkodó köz-velten rendelkezésére, kizárólag a két hon-veldelmi miniszter parancsai alatt kellene állnia.

A honvédséget minden ősszel néhány hétre fegyvergyakorlatra lehetne összehívni kerületeiben.

Valamely védrendszeri javaslatnak elő-terjesztésénél a két parlament előtt, vélemé-nyem szerint főfontosságú, hogy bizalmat tud-jon kelteni a javaslat a monarchia mindkét felében. E feltétel mellett a szervezkedés könnyen és gyorsan fog haladni, míg bizalom hiányában minden honvédelmi intézmény el-tévesztendő rendelkezését.

Türr István.

HATÓSÁGI ÉLET.

Közügylési tárgyak Pesten, április 8-án 1. A Heinrich-féle házban a mértékhatósági hivatal számára felállított felszernek a háztulajdonosnak leendő átengedése tárgyában előterjesztett gazdasági bizottsági jelentés.

2. Schosberger Henrik ajánlata és erre kelt gazdasági bizottsági jelentés a felső rakparti 6. és 7. sz. telkekre.

3. Folytatásos tárgyalása a lakbérleti szabályoknak.

4. A magyar mérnökegyet headványa a törvényszéki épület terveire kiirt, de idő-közben visszavont pályázat tárgyában.

5. A javadalmi bizottsági jelentése a hajónak vagy kocskocin Pestre szállított kö-zszén utáni követvényeknek mázsáinkint 2 kra leendő felmérése iránt.

6. A gazdasági bizottsági és tanács elo-

terjesztése a magyar gépgyári társulatnak a lipótvárosi vaczi-ut mentében átengedendő terjedékek tárgyában.

7. Bizottsági jelentés a városi tisztvi-selők és szolgák nyugdíjazása iránt javas-latba hozott szabályokról.

8. Tanács előterjesztése a külföldiek részéről beadandó lakhatási és honossági kérvények elintézésének fölfüggesztése vé-gett.

9. Szumrák Pál főmérnök indítványa az Erzsébetvárosi levő ideiglenes németzsinházi épületnek lebontása végett.

10. A teréz és józsefkülváros számára egy-egy kerületi főorvosnak megválasztása.

11. A terézvárosi gyógyszerész megvá-lasztása.

12. A Levesosztó bizottsági jelentése fel-adatának teljesítéséről.

13. Csengey Endre főügyész jelentése a Pórszász Antal és neje elleni pör állásáról.

14. A jogügyi bizottsági jelentése a köz-egészségügyi szabályokról.

15. A tanács és szervező bizottsági jelen-tése a városi rendőrség jelenlegi szerveze-tében teendő változtatások iránt.

16. A tanács előterjesztése a közigazga-tási levéltárnak az iránti fölhatalmazása végett, hogy a levéltárból magán feleket ér-deklő okmányok másolatait saját neve alatt kiadhassa.

17. Az elsőrendű hivatalozólaknak fi-zetés javítását kérő folyamodványuk tárgya-ban előterjesztett szervezőbizottsági ja-vaslat.

18. A szervezőbizottsági és tanács elő-terjesztése a tisztai állományok üresedése esetén elrendelt helyettesítések folytán utalványo-zandó járulékok tárgyában.

19. Henselmann Imre képviselő indítványa a város által felhívott szakértők díjazásá-t illetőleg.

20. A tanács és szervezőbizottsági je-lentése a közigazgatási kiadó és igató hi-vatalnál szükséges személy szaporítás tár-gyában.

21. A tanács és egészségügyi bizottsági jelentése a tiszteletbeli orvosi állományok kér-désében.

22. A közmunka és közlekedési minisz-ter leirata az államvaspálya társulat által elzart kétszáz utcai közlekedés tárgyában.

23. Belügyminiszteri leirat a kőbányai sertes állások ügyében.

24. A városi toronyőrök folyamodványa fizetés javításért.

Külföldi bizottságja az ujonevezési előmunkálatok iránt kiadott kormányi rendeletről, melyet e megye tisz-tviselői alkotmányellenesen végrehajtottak, e következő végzést hozta:

„Mintán a közügylés a közigazgatási főbíró jelentésének 7-ik pontja alatt felho-zottakból, úgy az ez alkalommal a tisztjogkönyvek megvizsgálására a mult ülé-sből kiküldött bizottságnak e pontra tett jelentéséből kitűnőleg, ezen közügybe vágó rendeletet a tisztség önmaga intézi el, az ál-landó bizottsági jogkönyven eljárást kifejezi: „miszerint a tisztségnek ezen eljárását törvé-nyellenesnek találván, a jövőre alkotmá-yos tisztviselőtől elvárja, hogy hasonló eljárások-tól annál inkább óvakodni fog, mert ellen-esetben a bizottság élni fog azon a sz-vényben álló jogával, hogy választott tisz-tviselőit alkotmányellenes eszelekvényeie-rt megfenyithesse.”

INTÉZET S EGYLETEK.

— Ipar iskolai javaslat. A magyar orsz. iparegyesület a következő szervezési javaslatban állapodott meg a Magyarorszá-g némely nagyobb városaiban alapítandó ipar-iskolák számára.

I. Általános határozatok.

1. Az ipariskolák czélja azon ipartanu-lók és segédek elemi vagy további képzése, kik eddig vagy semmiféle oktatásban nem részesültek, vagy pedig a népiskolát járták ugyan, de magasabb tanfolyamot hallgatni alkalmuk nem volt.

2. Ezen czél elérésére vett Magyaror-szág nagyobb iparu városaiban ipariskolák állítatnak. Ezen ipariskolák állanak: I. elő-készítő osztályból minden oktatást nélkülöző ipartanuló számára; II. fejlesztő osztályból olyanok számára, kik az előkészítő osztályt vagy valamely népiskolát jó eredménnyel végig járták; végre III. ipariskolából azon ipartanulók és segédek számára, kik a fej-lesztő osztályt kielégítő sikerrel látogatták.

3. Magasabb IV. szakiskolák vagy tan-műhelyek felállítására az országos magyar iparegyesület fenntartja magának külön szerve-zési javaslat készítését.

II. Tannyelv és tanterv.

4. A tannyelvet az illető ipariskolai bi-zottság határozza meg.

5. A tantárgyak következők:

- A) az előkészítő I. osztályban.
 - a) olvasás hetenkint 3 óra
 - b) írás " 3 "
 - c) számolás " 3 "
- B) a fejlesztő II. osztályban.
 - a) az olvasókönyv otthoni tanulmányo-zásának vizsgálata s az olvasás értelmi okta-tása hetenkint 1 óra,
 - b) üzleti fogalmazás hetenkint 2 óra;
 - c) iparos számtan és könyvezetés heten-kint 2 óra;
 - d) szabad kézirajz hetenkint 2 óra.
- C) az iparos III. osztályban:
 - a) népszerű vegytan, mechanika és ter-mészettan, együttesen hetenkint 3 óra;
 - b) a nemzetgazdaság alapfogalmait he-tenkint 1 óra;
 - c) földrajz tekintettel az iparviszonyokra hetenkint 1 óra;

